

Målnummer: Ö286-82 **Avdelning:**

Domsnummer: SÖ1512-82

Avgörandedatum: 1982-06-23

Rubrik: Gälldenär, som inte efterkommit uppmaning enligt 4 § konkurslagen att betala klar och förfallen skuld och grund härav försatts i konkurs, har i samband med att han fört talan mot konkursbeslutet visat, att han genom betalning över postgiro, som bokförts hos postgirot samma dag som konkursbeslutet meddelades, betalt skulden. Fråga om verkan av denna betalning. Tillika fråga om rättegångskostnaderna i konkursmålet.

Lagrum: 4 § konkurslagen (1921:225)

Rättsfall:

REFERAT

I en d 1 dec 1981 till konkursdomaren vid Växjö TR inkommen ansökan yrkade G.E. och två andra sökande att V.K. Bygg AB måtte försättas i konkurs. Som grund åberopade sökandena följande. I betalningsuppmaning d 3 nov 1981, som delgavs bolaget d 10 nov 1981, uppmanade sökandena bolaget att inom en vecka efter mottagandet betala i därvid fogade förteckningar oguldna belopp om tillhopa 37 068 kr 65 öre vid äventyr att konkursansökan eljest kunde komma att inges. Bolaget efterkom ej betalningsuppmaningen. Sökandena yrkade att bolaget måtte försättas i konkurs såsom varande på obestånd, enär bolaget trots betalningsuppmaningen underlåtit att betala klar och förfallen gäld och därmed fick anses vara insolvent.

Sedan ansöknings på grund av utebliven förklaring från bolaget hänskjutits till TR:n återkallade de två andra sökandena vid huvudförhandling inför TR:n d 12 jan 1982 sin ansökan. G.E. däremot fullföljde densamma och anförde i TR:n: Han anställdes hos bolaget d 6 sept 1974 och permitterades d 4 maj 1981 på grund av arbetsbrist. Bolaget uppsade därefter hans anställning d 5 juni 1981, varför uppsägningstid löpte t o m d 5 okt 1981. I den till betalningsuppmaningen fogade förteckningen upptogs hans anspråk till 25 707 kr 44 öre avseende 762 kr permitteringslön för tiden d 4-d 8 maj 1981, 18 460 kr permitteringslön för tiden d 18 maj-d 16 sept 1981 samt 1 796 kr 40 öre, 1 401 kr 84 öre och 3 287 kr 20 öre semesterersättning för åren 1979-1981. Vid central förhandling d 16 sept 1981 var G.E. och bolaget ense om att han hade fordran på permitteringslön för tiden d 4 maj-d 5 juni 1981 samt fordran på semesterersättning för åren 1979 och 1980. Sedan bolaget numera erlagt 762 kr i permitteringslön för tiden d 4-d 8 maj 1981 uppgår hans totala fordran (25 707:44-762) till 24 945 kr 44 öre. Därav avser 8 131 kr 9 öre permitteringslön och semesterersättning som bolaget "vidimerade" vid den centrala förhandlingen. G.E. gör gällande att av det i betalningsuppmaningen upptagna beloppet åtminstone nu nämnda belopp på 8 131 kr 9 öre utgör klar och förfallen fordran. I fråga om sin resterande fordran är han införstådd med att densamma inte kan visas vara klar i konkursmålet. Eftersom dock en del av det i betalningsuppmaningen upptagna beloppet utgör klar och förfallen fordran och bolaget trots betalningsuppmaningen underlåtit inbetala denna del av fordringsbeloppet skall bolaget försättas i konkurs, om det ej visar att det likväldigt inte är på obestånd.

Bolaget bestred bifall till konkursansöknings och anförde i TR:n bl a: G.E:s

anspråk ansåg bolaget till stor del ogrundat, eftersom G.E. under permitteringsstiden underlät ta anvisat arbete hos bolaget och inte heller brydde sig om att ta arbete som han anvisats hos landstinget. G.E:s anspråk är nu föremål för tvist hos arbetsdomstolen. Bolaget har numera inga anställda utan den verksamhet som förekommer räcker endast för Verner K själv. Bolaget har inemot 200 000 kr i utestående fordringar och ett övervärde i maskiner och redskap på 100 000-150 000 kr. Bolaget har inga kända skatteskulder, bortsett från en tvistig sådan på 40 000-50 000 kr, men däremot leverantörsskulder på omkring 70 000 kr. Likvida medel på bank och postgiro kan för dagen ej uppges.

G.E. fordrade ersättning för kostnader å målet.

TR:n (rådmannen Frennberg) anförde i slutligt beslut d 12 jan 1982:

Skäl. Avfattningen av 4 § konkurslagen eller åtminstone grunderna för lagrummet torde fordra att en i en betalningsuppsmaning uppgiven fordran är i sin helhet ostridig eller eljest klar för att lagrummet skall kunna vinna tillämpning vid obeständsprövningen.

Av vad parterna anför framgår att allenast en mindre del av G.E:s anspråk är ostridigt. Vid sådant förhållande har G.E. att styrka att bolaget ej allenast tillfälligt är ur stånd att rätteligen betala sina skulder. Någon sådan utredning har ej förebragts. På grund härav och med hänsyn till vad i övrigt förekommit finner TR:n G.E:s konkursansökan ej kunna bifallas.

Vid denna prövning har G.E. att bära sina kostnader å målet.

Slut. TR:n lämnade i sitt beslut under punkt 2 G.E:s talan om bolagets försättning i konkurs utan bifall och uttalade under punkt 3 i beslutet att G.E. skulle stå sina kostnader å målet.

G.E. anförde besvär i Göta HovR och yrkade att bolaget måtte försättas i konkurs samt att ersättning måtte tilldömas honom för hans kostnader å målet vid TR;n.

Bolaget bestred ändring.

G.E. yrkade ersättning för rättegångskostnader i HovR:n.

HovR:n (hovrättslagmannen Larsson, hovrättsrådet Maiander samt adj led Klagsmark och Jörneklint, referent) anförde i slutligt beslut d 10 febr 1982:

Skäl. G.E. har i HovR;n angivit att bolaget verkställt delbetalning och att av den ostridiga delen av fordringen numera kvarstår oguldet ett belopp om 4 090 kr 48 öre.

Av handlingarna i målet framgår att den i HovR:n åberopade fordringen är klar och förfallen. Bolaget har jämlikt 4 § konkurslagen uppmanats betala bl a denna fordran. Uppmaningen har ej efterkommit. Den omständigheten att den i betalningsuppsmaningen angivna fordringen ej i sin helhet är klar och förfallen, föranleder ej att presumtionsregeln i angivna lagrum ej skall tillämpas.

Vid angivna förhållanden och då annat ej visats skall bolaget anses vara insolvent. Konkursansökningen skall därför bifallas.

HovR:ns beslut.

- Med ändring av TR:ns beslut försätter HovR:n jämlikt 1 kap 1 och 4 §§ konkurslagen bolaget i konkurs samt förpliktar bolaget att ersätta G.E. dennes kostnader vid TR:n med 3 825 kr, därav 1 750 kr i ombudsarvode.

- De med konkursbeslutet sammanhängande frågorna skall handläggas av

konkursdomaren vid Växjö TR.

- Bolaget skall ersätta G.E. dennes kostnader å målet i HovR:n med 1 000 kr avseende ombudsarvode jämte avgift för HovR:ns beslut ävensom ränta enligt lag.

Bolaget anförde besvär och yrkade att HD måtte upphäva HovR:ns beslut.

Bolaget yrkade vidare att HD måtte tillerkänna bolaget ersättning för dess rättegångskostnader i TR:n och HovR:n.

G.E. bestred bolagets yrkanden och yrkade för egen del att ersättning för hans rättegångskostnader i TR:n och HovR:n måtte tillerkännas honom oavsett utgången i själva saken.

Parterna fordrade ersättning för rättegångskostnader i HD.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Mohammar, hemställde i betänkande att HD måtte meddela slutligt beslut enligt följande: Skäl. Det av HovR:n angivna beloppet 4 090 kr 48 öre avser semesterersättningar för G.E. under åren 1979-1981.

Av i målet ingivet kollektivavtal framgår, att arbetsgivaren är skyldig inbetala av arbetstagaren under året intjänata semestermedel till Byggförbundets semesterkassa, Stockholm, postgirokonto 622-1.

Bolaget uppgav i sin d 6 febr 1982 dagtecknade förklaring, som inkom till HovR:n d 8 febr 1982, att resterande fordran skulle inbetalas till semesterkassan d 8 febr 1982.

I HD är upplyst, att fordringen betalades genom girering från bolagets postgirokonto till semesterkassans postgirokonto, varvid postgirot angav d 10 febr 1982 som bokföringsdatum.

Vid angivna förhållanden får den av G.E. åberopade fordringen anses ha varit betald vid tidpunkten för konkursansökningens prövning i HovR:n d 10 febr 1982. På grund härav kan bolaget inte försättas i konkurs med stöd av 4 § konkurslagen. Konkursbeslutet skall därför upphävas.

Bolaget har först i HD framställt yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid TR:n och HovR:n. Med hänsyn härtill kan yrkandet inte komma under HD:s prövning.

Slut. Med upphävande av HovR:ns beslut fastställer HD TR:ns i punkterna 2 och 3 upptagna beslut.

HD avvisar bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader vid TR:n och HovR:n.

G.E. skall ersätta bolaget dess rättegångskostnader i HD med 1 700 kr, avseende ombudsarvode, jämte 6 procent ränta därå från dagen för HD:s beslut tills betalning sker.

HD (JustR:n Westerlind, Höglund, Vängby och Ehrner) fattade följande slutliga beslut:

Skäl. Av utredningen i målet framgår: Betalningsuppsmaningen, som delgavs bolaget d 10 nov 1981 och fyllde formkraven i 4 § konkurslagen, avsåg i vad gällde G.E. krav om sammanlagt 25 707 kr 44 öre på grund av anställning hos bolaget. Detta belopp var i en vid uppsmaningen fogad förteckning utan numrering fördelat på följande fem poster: 1) permitteringslön för tiden d 4-d 8 maj 1981 762 kr 2) permitteringslön för tiden d 18 maj-d 16 sept 1981 18 460

kr 3) semesterersättning för år 1979 1 796 kr 40 öre 4) semesterersättning för år 1980 1 401 kr 84 öre samt 5) semesterersättning för år 1981 3 287 kr 20 öre.

Anspråk från G.E:s sida på lön och semesterersättning hade före betalningsuppsmaningen varit föremål för central förhandling d 16 sept 1981 mellan bolaget och Svenska Byggnadsarbetareförbundet. Enligt upprättat protokoll vid förhandlingen, vilket justerats av bolaget d 26 okt 1981, "vidimerade" bolaget den yrkade semesterersättningen för åren 1979 och 1980 samt kravet på permitteringslön och semesterersättning för perioden d 4 maj-d 5 juni 1981.

Yrkandena i vad avsåg semesterersättning för åren 1979 och 1980 var i protokollet angivna helt i överensstämmelse med den vid betalningsuppsmaningen fogade förteckningen, posterna 3) och 4). Detsamma gällde protokollets anteckning om yrkad permitteringslön för tiden d 4-d 8 maj 1981, som överensstämde med post 1). Vid förhandlingen "vidimerade" bolaget således helt posterna 1), 3) och 4), tillhoppa 3 960 kr 24 öre. Permitteringslön och semesterersättning för den "vidimerade" perioden to m d 5 juni 1981 var inte angivna för sig i de i protokollet antecknade yrkandena utan ingick i de belopp som redovisades i enlighet med och motsvarade posterna 2) och 5). Emellertid skrev Svenska Byggnadsarbetareförbundet d 9 nov 1981 ett brev till bolaget vari posten 2) om 18 460 kr uppdelades i två belopp. Av dessa angavs det ena, 3 976 kr, avse perioden d 18 maj-d 5 juni 1981. Detta brev får antagas ha nått bolaget ungefär samtidigt med att betalningsuppsmaningen delgavs bolaget. Av bolaget vid förhandlingen d 16 sept 1981 "vidimerade" och vid tiden för betalningsuppsmaningen preciserade belopp uppgick således till sammanlagt 7 936 kr 24 öre. Härtill kom till beloppet ej särskilt angiven men av bolaget i princip "vidimerad" semesterersättning för år 1981 to m d 5 juni. Vid huvudförhandlingen i TR:n d 12 jan 1982 medgav bolaget enligt huvudförhandlingsprotokollet G.E:s fordran, såvitt den hänförde sig till tiden "före 5.6.1981", och gjorde ingen annan invändning mot omedelbar betalning av ett i huvudförhandlingsprotokollet antecknat belopp, 8 131 kr 9 öre, än att man inte visste, om medel fanns tillgängliga för sådan betalning. Enligt vad G.E. obestritt uppgivit i HovR:n skall det i huvudförhandlingsprotokollet antecknade beloppet rätteligen vara 8 066 kr 48 öre och, sedan posten 1) om 762 kr av bolaget betalats i dec 1981, bestå av semesterlön för åren 1979 och 1980 samt år 1981 t o m d 5 juni om tillhoppa 4 090 kr 48 öre samt permitteringslön för tiden d 18 maj-d 5 juni 1981 om 3 976 kr. Det är uppenbart att bolagets medgivande vid huvudförhandlingen endast var en bekräftelse på vad bolaget "vidimerat" redan före mottagandet av betalningsuppsmaningen.

På grund av vad sålunda förekommit får vid TR:ns prövning av G.E:s konkursansökan belopp om sammanlagt 8 066 kr 48 öre anses ha utgjort klar och förfallen skuld till G.E.. Denne har redan i TR:n förklarat sig införstådd med att resterande, ogulden del av skulden enligt betalningsuppsmaningen inte kunde visas vara klar i konkursmålet. Den tvistiga delen kan emellertid inte anses ha haft sådant samband med den klara delen att inte underlåtenheten att betala denna skulle bedömas såsom presumtion enligt 4 § konkurslagen för bolagets insolvens. Förutsättningar förelåg således för bolagets försättande i konkurs enligt 1 och 4 §§ konkurslagen, när TR:n avgjorde målet.

Genom att TR:n ogillade konkursansökningen kom emellertid bolaget att behålla rådigheten över sin egendom. Bolaget var därför oförhindrat att betala sin klara och förfallna skuld till G.E. under den tid konkursmålet var anhängigt i HovR:n. Enligt meddelande från G.E:s ombud till HovR:n d 25 jan 1982 hade bolaget dessförinnan betalt permitteringslönen för tiden d 18 maj-d 5 juni 1981 med 3 976 kr. Av det ostridiga beloppet återstod därefter 4 090 kr 48 öre, utgörande semesterersättning. Detta belopp förklarade sig bolaget i en till HovR:n d 8 febr 1982 inkommen inlaga ha för avsikt att sistnämnda dag in betala till semesterkassan.

I HD har bolaget styrkt att beloppet 4 090 kr 48 öre över postgirot överförts från bolagets till Byggförbundets semesterkassas postgirokonto med bokföringsdatum d 10 febr 1982, således samma dag som HovR:ns beslut om bolagets försättande i konkurs meddelades.

Bolaget har hävdad att genom vad sålunda förekommit bolaget redan före HovR:ns beslut om bolagets försättande i konkurs hade betalt resterande del av sin ostridiga skuld och att denna därför ej fått beaktas vid bedömningen huruvida bolaget var insolvent eller inte.

G.E. har häremot invänt att betalning genom girering över postgiro inte kan anses verkställd förrän mottagaren erhållit postgirobesked om att hans konto gottskrivits det girerade beloppet. Sådant besked hade enligt G.E. ingått till mottagaren först d 11 febr 1982, varför beloppet 4 090 kr 48 öre enligt honom alljämt varit obetalt vid tiden för konkursbeslutet.

Betalning över postgirot är ett inom affärslivet allmänt god taget betalningssätt. Av betydelse för frågan om rättidig betalning är att, när bokföring hos postgirot sker av en betalningstransaktion, gäldenären förlorar möjligheten att återkalla betalningsuppdraget och därmed rådhögheten över beloppet. Vid bedömning huruvida en betalning skall räknas gäldenären till godo vid en prövning enligt 4 § konkurslagen får det anförda tillmätas avseende framför det förhållandet att besked om betalningen inte kommit mottagaren tillhanda på bokföringsdagen.

Upplysning saknas om tidpunkterna på dagen, d 10 febr 1982, såväl för bokföringen hos postgirot som för konkursbeslutet. Den omständigheten att bolagets betalning bokförts nämnda dag ger emellertid anledning till antagande, att betalningsuppdraget var inkommet till postgirot på morgonen samma dag före kl 9 (jfr SOU 1979:35, "Rationellare girohantering", s 29). Med hänsyn härtill får bolagets betalning antas ha skett före det samma dag meddelade konkursbeslutet.

Förutsättningar för insolvenspresumtion enligt 4 § konkurslagen förelåg således inte vid tiden för HovR:ns beslut. På grund härav och då G.E. ej på annat sätt styrkt att bolaget var insolvent skall hans konkursansökan lämnas utan bifall.

Bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader i TR:n och HovR:n kan såsom framställt först i HD inte upptas till prövning.

Bolaget har slutligen vunnit målet på den grund att det betalt sin klara och förfallna skuld. Denna betalning har emellertid skett först omedelbart före HovR:ns konkursbeslut. Rättegången får därför såväl i TR:n som i HovR:n anses förorsakad av bolagets betalningsförsummelse. På grund härav bör bolaget jämlikt 18 kap 3 § 1 st RB ersätta G.E:s kostnader å målet i TR:n och HovR:n. HovR:ns beslut skall således i den delen stå fast.

Med hänsyn till omständigheterna bör jämlikt samma lagrum vardera parten bära sina kostnader i HD.

Slut. HD ändrar på det sätt HovR:ns beslut att G.E:s konkursansökan lämnas utan bifall.

HD avvisar bolagets yrkande om ersättning för rättegångskostnader i TR:n och HovR:n.

Vardera parten skall bära sina rättegångskostnader i HD.

Referenten, JustR Erik Nyman var av skiljaktig mening beträffande motiveringen och anförde: En gäldenär som underlåter att efterkomma betalningsuppmaning som avses i 4 § konkurslagen anses vid en efterföljande prövning enligt detta stadgande insolvent, om inte annat visas. Betalningsuppmaningen, som också innehåller ett uttryckligt konkurshot,

innebär under sådana förhållanden en stark press på gäldenären att betala vad borgenären begär. Med hänsyn härtill bör krävas att vad gäldenären uppmanas att betala såsom klar och förfallen skuld skall framgå redan av betalningsuppmaningen och vara i fråga om belopp bestämt i denna. Om kravet är uppdelat på olika poster, bör vad nu sagts gälla för varje särskild post. Frågan huruvida skulden i fråga vid tiden för betalningsuppmaningen var klar och förfallen kan däremot bli beroende av senare utredning.

Med utgångspunkt från det anförda var posterna 1, 3 och 4 (762 kr, 1 796 kr 40 öre och 1 401 kr 84 öre), vilka poster i sin helhet "vidimerats" av bolaget vid förhandlingar som föregick betalningsuppmaningen d 10 nov 1981, vid tiden för denna att anse såsom klar och förfallen skuld. Av dessa poster hade bolaget vid huvudförhandlingen i TR:n d 12 jan 1982 endast betalt det förstnämnda beloppet. Bolaget var därför, då inte annat visades, att anse såsom insolvent, när TR:n avgjorde målet.

Vid huvudförhandlingen i TR:n medgav bolaget G.E:s fordran såvitt den hänförde sig till tiden "före 5.6.1981" och medgav betalningsskyldighet för ett i huvudförhandlingsprotokollet av G.E. angivet belopp om 8 131 kr 9 öre. Av handlingarna framgår att beloppet rätteligen skulle vara 8 066 kr 48 öre och omfatta semesterlön för 1979 och 1980 samt tiden d 18 maj-d 5 juni 1981, om tillhoppa 4 090 kr 48 öre samt permitteringslön för tiden d 18 maj-d 5 juni 1981 om 3 976 kr. Enligt meddelande från G.E:s ombud till HovR:n d 25 jan 1982 hade bolaget dessförinnan betalt beloppet 3 976 kr, utgörande permitteringslön för den nämnda tiden. Av vad sålunda obesträtt uppgivits får anses framgå att betalningen hänförde sig till kravet på permitteringslön. Vid sådant förhållande kvarstod av den klara och förfallna skulden enligt betalningsuppmaningen (1 796:40 och 1 401:84) 3 198 kr 24 öre. Skulden har i denna del uppenbarligen reglerats genom den senare betalningen om 4 090 kr 48 öre.

Beträffande verkan av sistnämnda betalning samt målet i övrigt är jag ense med majoriteten.

Sökord: Konkurs; Postgirokonto; Betalning; Rättegångskostnader

Litteratur:
